

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI Dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára: 2 k. 40 fillér. Egy szám ára: 24 fillér. Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek.

~000

Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra. — Hirdetések jutányos árban felvételnek. — Kéziratok nem adatnak vissza.

Halál és vigasztalódás.

Az életnek ezer gondja, bújja van, s mégis hol titokban, hol nyíltan azt mondjuk: jó nekünk itt lennünk. Szeretjük az életet, rettegjük a halált. Tudjuk, hogy az élet rövid, a sir örök, mégis ragaszkodunk ahhoz és irtózkodunk ettől, mert szeretünk küzdeni, szeretünk harczra kelni, ha szükség, még a halállal is.

Ne gondoljuk, hogy csak a testnek van halála. Halála lehet a léleknek, a jellemnek, az embernek, a nemzetnek. Az a szörnyű halál, mely nem a természet rendje szerint történik, mert ez ellen nincsen semmi orvosság, ezzel szemben nem jön vigasztalásul a reménység.

A halál gondolata éppen most tartja lefoglalva elménket, a mikor az élet kezd ébredezni körülünk mindenben. A keresztény eszmék világában így van elrendezve. Midőn a mezőliliomai, az erdők lombjai megmozdulnak téli sirjokban és leakarják emelni magukról a koporsót, mely védelmül szolgált a pusztító hatalmak ellen, akkor az eszményi ember a diadal útján, mely az égi atya színe elé vezette, akadályba ütközik és nemcsak megállítja haladásában, hanem áldozatul ejtik életét.

Ne féljete azoktól, a kik a testet ölik meg, mert a lelket meg nem ölhetik. Inkább féljete azoktól, a kik lelköket elveszítették és élnek test szerint. Ezek ott csoportosulnak Pilátus körül és csodálkozva szemlélik, hogy nem talál benne bűnt s féket veszítve, fenyegetésre szorított ököllel kiáltják: feszítsd meg őt, mert méltó a halálra!

Nem régi esetről beszélek, hanem arról a mi csak tegnap történt s ma is történik: elejtik az igazat és eladják az ártatlant egy öltő sarun. Elveszítik azt, a ki a lelkében táplált szent eszményt követi s Istenének él, hazájának szolgál s szeretetből cselekszik.

A régi mindig új, mert az ember ha gyarapodik értelem-

ben, arra használja, hogy mesteribb módon bánik el embertársával, a kit gyűlöl. Az új csak a réginek megújulása, mert az emberi ármány világában külömbet hiába keresünk annál, a mely ama gyászos Nagypénteken játszott le: a hűséget esküvő tanítvány megtagadja a mestert s a szívből szerető anya vigasztalanul sir a keresztfa alatt, mert elveszítették édes fiát.

És mégis a nagypénteki fájdalmak árából kiszabadul a szülő is, a jó barát is, a hívő lélek is, mert mindenik meglátja, hogy nemcsak a természetnek van megújulása, hanem a léleknek is, mert a lélekből sohasem veszíthető ki a jószág és a nyomán fakadó örökélet csirája, mert ez attól adatott, a kinél örök élet forrása van.

A tavaszi ünnep, a Husvét, az újraszületés és az örökélet reménységének ünnepe. Örvendeztetek benne és áldjátok emlékezetét annak, a ki megváltott minket a halál félelmétől az örökélet reménységével.

Boros György.

A hazáról.

A kit e világon
Legjobban szerettem,
Soha nem bántottam,
Soha nem sértettem,
Soha el nem hagytam,
El sem felejtettem —
Mindennek mindenben
Eleibe tettem . . .
Ébren álmaimban
Vele foglalkoztam
S hogy boldog is legyen:
Azon álmodoztam:
Ez a magyar haza.

Szeretem őt most is,
Szeretem végtelen;
Mert tőle, általa,
Benne van mindenem . . .
Benne van a Kárpát
Tündér szép világa,
Alföld délibábos
Termékeny rónája . . .
Az a kicsiny ház is,

Melyben én születtem,
A családi tüzhely,
Melyet építettem.
Szeretem a hazát!

Itt küzd és küzdve él
Ma is az a nemzet,
A mely Árpád alatt
Nekünk hazát szerzett . . .
S a mig közötté élt
S magyar volt királya:
Hatalomban, fényben
Nem igen volt párja.
Még Mohács után is
Hazáját megvédte,
Habár legjobbjai
Hullottak el érte . . .
Szeretem a hazát!

Itt él a magyarnak
Erőteljes nyelve,
Az idők folyamán
Haladva, mivelve.

Miként a Kárpátok
Ezüstben, aranyban,
A szó kincseiben
Nyelvünk kifogyhatlan;
Irott termékinek
Arany az értéke,
Költői hangjának
Ezüst a csengése . . .
Szeretem a hazát!

Hozzá köt az emlék
Minden virágszállban,
A melyek ott nyílnak
Őseink nyomában . . .
Az a virágszál is,
Melyet én ültettem,
Mikor egy nagy emlék
Alapját letettem.

Hozzákötött pályám,
A tanári pálya,
A melynek előttem
Mindig legfőbb tárgya:
A hazaszeretet.

Mikor veszélyben volt,
Kiáltó szavára
Én is odaálltam
A küzdők sorába, —
S ha még egyszer szólna —
Pedig volna rá ok;
Életére törnek
A gonosz szomszédok —
Ha még egyszer szólna
Nem állok jót érte,
Még egyszer elmennék
Hazánk védelmére,
Vagy meghalni érte.

Majd, ha ez érzelmet
Miliók megosztják:
Akkor lesz csak boldog
Hazánk, Magyarország . . .

Kolozsvár, 1904. márcz. 15.

Nagy Lajos.

Nehány szó a biblia ünnepléséről.

A budapesti biblia-ünnepek között kiváló szépen sikerült a református ifjúsági egyesület által rendezett és a nemzeti muzeum disztermében tartott esti ünnep. Karének után *Haypál* Benő mondott szép imát és *Szabó* Aladár theol. tanár vetített képek kíséretében mutatta be „a biblia diadalutját“. Rendkívül érdekes és tanulságos volt előadása. Ezután egy magasztosan szép vers következett: „A könyvek versengése“ legifj. Szász Károlytól telve költészettel és mélységgel, melyet *Takaró* Géza szavalt lelkesen, végül pedig az ősz *Balogh* Ferencz debreczeni theol. tanár mondott ős *magyar* és *protestáns* erővel telt szabad előadást „a biblia és a magyar nemzet“-ről.

Ha nem is értettünk talán mindnyájan egyet a szónokkal, midőn a nemzeti szabadságot, a nemzetek civilizációját, az irodalom fejlődését, a politikai viszonyok javulását, szóval mindent, de mindent *egyedül* a bibliának tulajdonított, hanem nagy élvezettel, nagy gyönyörűséggel hallgattuk az erőteljes

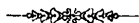
hatalmas és lelkes előadást, mert éreztük, hogy nemcsak hivatalból, hanem *egyéni* meggyőződésből ered minden szava.

A többi ünnepek között a mi kis unitárius egyházunk is megülte szerényen, zaj nélkül a biblia ünnepét. *Józan* Miklós esperes is az egyéni meggyőződésből áthatottan méltatta egy istentisztelet alkalmával bibliánkat, természetesen az unitarizmusnak véghetetlen igazságos, tiszta világitásánál mutatva be annak örök szépségeit. Valamint legutóbbi felolvasó ülésünknek egyrésze is úgy *Mahler* egyet. tanár előadásában, mint *Józan* esperes imájában a bibliának volt szentelve.

És én azt hiszem az a legutóbb Budapestre érkezett kis unitárius füzet: „*Józan fölfogás a bibliáról*“, mely dr. *Boros* kitünő fordításában mutatja be a bibliánkról szóló helyes kritikát — szintén hozzá járul az általános biblia-ünnepléshez! Mert nem lehet a bibliának nagyobb ünneplése a világon, mintha az idő fényesen bizonyítja, hogy nem kell annyira félnünk „Szent könyvünk“ megvizsgálásától és szétboncsolásától — *megállja* az a mystikus félhomály és vak hit nélkül is helyét! Mert ha egyes értéktelen részek ki is hullanak ennél fogva belőle, annál gyönyörűbben domborodnak ki a *legmerészebb* világitás fényénél is — az örök igazságok.

Amit az unitarizmus csendesesen, zajtalanul, a *saját belső erejével* művel e téren — az is *biblia ünnepély!*

K. R. F.

Egy unitárius főúr síremlékei.

Kolozsvárt, az Erdélyi Múzeum köréregiségtárában a híres prágai Szt. György szobor gipszmásolatával egy teremben, a jelen év február havától fogva, egy hatalmas, eredeti szárkofág tűnik fel az érdekes gyűjtemény látogatóinak. Épen úgy magyar munka s épen úgy kolozsvári készítmény, mint a Szt. György szobor. Diószegi Péter kolozsvári kőfaragó készítette 1632-ben. Az unitárius múzeum-látogatókat már csak azért is közelebről érdekelheti, mert unitárius főúr — nagy-teremi *Sükösd György* emlékéét őrzi ott.

Az anyaga szép, fehér bácsi mészke. Csak a fedőlapja majd 14 mázsa. Ezen a fedőlapon van kifaragva életnagyságban, hanyat fekvő helyzetben, pánczélosan Sükösd György. Ott van mellette jobbról a kardja, buzogánya; mellvértjén pelikános czimere Bal kezét átnyújtja fegyvereihez, mintha holtan is ügyelne rájuk Jobb kezét a feje alá tette s jobb lábát átteszi a balon. Ugy fekszik ott kőalakja, mintha Istenbe vetett erős hitével a feltámadásig csak szenderegni dölt volna le.

Mert Sükösd György erős, buzgó unitárius volt. Régi, nagy családjának ő volt utolsó férfi-sarja. 1589-ben született s 1631. márczius 24-én halt meg. Halála előtt három nappal Csanádi Pál kolozsvári unitárius iskola igazgató a későbbi püspök, Petrichevich Horváth Miklós széplaki unitárius főúr és az utóbb püspökké lett Beke Dániel bordosi pap előtt tett végrendeletet. Gondolkozására szép világot vet az a meghagyása, hogy mikor felesége a jószágokat rokonai kezébe adja, akkor addigi jobbágy szolgálai közül azok, a kiket fizetéssel és ruhával ő látott el, a jobbágyságból felszabaduljanak és elmehessenek. Törzsbirtokában Nagy-Teremiben és az ehez tartozó öt faluban a feleségét Borsovai Erzsébetet tette örökösévé. Alsó-Rákost — a hova 1624-ben ő építette a ma is fennálló kastélyt — valamint Mátéfalvát, Hévizet, Datkot s ágostonfalvi, bogáti, ürmösi és hidegkúti jószágait rokonai a Bethlen, Wesselényi, Petki és Szalánczy családok tagjai örökölték. De gondja volt egyházára is, mert a Teremihez, Hévizhez, Alsó-Rákoshoz és Ürmöshöz tartozó jószágok jövedelméből évenként *100 100 magyar forintot s 50—50 kis köből búzát* rendelt, a kolozsvári tanács kezébe az *unitárius deákok segítésére*, s „Istennek rettenetes átka alatt“ hagyta meg, hogy magyar faluiban az unitárius vallásban „*se a szegénységet, se köztök lévő prédikátorokat meg ne háborgassák és semmi szín alatt más vallásra ne kényszerítsék*“, mert a szegény nép lelkiismerete is az unitárius hitben nyugodt meg.

A szép végrendeletet azonban nem mindenben teljesítették. A teremi birtok 1662-ben Bethlen János kanczellár kezébe került s tíz évvel később 1672-ben a teremi unitáriusoktól a templomot, papi telket, iskolát az országos bizottmány az akkori törvények értelmében a reformátusoknak számuk alapján oda ítélte. A hajléktalan unitárius egyháznak aztán Bethlen János egy oláh jobbágya házáat adta udvarával együtt papilakásul. Ennek szomszédjában templom helyet is ajándékozott s a közös harang árában kielégítésül 20 tallért fizetett és segílyt ígért az építendő unitárius templomhoz. Az unitárius egyház pedig ezekért a papi- és iskolaházhoz, a haranghoz s a templomhoz való minden jogáról örökre lemondott.

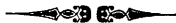
Ettől fogva 230 évig a református egyház őrizte Sükösd szarkofágját és emléktábláját. Az idén azonban a falun kívül eső régi templom helyett az egyház újat építtetett, s mitűn az emlékeket sem a régi templom helyén hagyni, sem az új épületbe átvinni nem lehetett, az egyház derék papjának Kakasy Mártonnak kezdeményezésére elhatározta, hogy az érdekes emlékeket méltó helyükre, az Erdélyi Múzeum Régiségtárába helyezi el. A régi templom helyén aztán a Régiségtár ásatást

rendezvén, Pósta Béla dr. egyetemi tanár, igazgató megtalálta Sükösd sirját is. Unitárius egyszerűséggel helyezték nyugvó helyére. A gazdag főúrnál mindössze két aranygyűrűt találtak. Ezeken kívül nem volt a sirjában egyéb kultur-emlék, mint azok az ezüstfejű szegek, melyek koporsóján a bakacsint tartatták. Az ásatás nem is ebből a szempontból, hanem főleg azért volt érdekes, mert a templom földjében a rongált szárkófág darabjaiból többet megtaláltak. Így az most már csaknem teljessé kiegészítve, a Régiségtár egyik legimpozánsabb darabja.

Ott hirdeti egy érdemes unitárius főúr emlékét s egy kolozsvári magyar művész ügyességét és képzettségét. Az egyházaknak és egyeseknek pedig példát ad arra, hogy *közös nemzeti dicsőségünk emlékeit közgyűjteményekbe helyezzük el*. Igazi, méltó helyük csak ott lehet, a hol százakat lelkesítenek és tanítanak.

Mi csak örülhetünk, hogy egy unitárius emlék is szolgálhatja a czélt. Örülhetünk, hogy ily szép gyűjtemény keretében marad örökre meg egy nagyunk emlékezete. Nézzük kegyelettel Sükösd emlékeit s támogassuk munkájában és növeljük igazán nagyra az Erdélyi Múzeum Érem és Régiségtárában multunk közös nemzeti kincstárát.

Kelemen Lajos

A pozsonyi protestáns irodalmi kör unitárius felolvasása.

A pozsonyi magyar protestánsok, evangélikusok és reformátusok, már 15 éve tartanak felolvasó üléseket és márczius 22-én tartandó alakuló közgyűlésükön akarják megalapítani a pozsonyi protestáns irodalmi kört, a mely vidéki fiókja volna a protestáns irodalmi társaságnak.

Ez az alakuló félben levő protestáns irodalmi kör hívta meg *Perczelné Kozma Flórá*t, hogy még a régi regiem alatt egy unitárius felolvasást is halljanak, ezzel is bebizonyítani akarják azt a szabad szellemet, melyet Pozsony magyar protestánsai képviselnek.

*Perczelné Kozma Flórá*t pedig a budapesti Dávid Ferencz Egylet több tagja kísérte el, hogy bizonyosságot tegyen arról a szabad szellemről, mely az unitárius egyházat és különösen a Dávid Ferencz Egyletet jellemzi.

Kilenczen képviseltük a budapesti Dávid Ferencz Egyletet: *Perczelné Kozma Flóra* alelnöknő, *Gömöri Károlyné* és *Perczel Flóra*, *Bedő Albert* budapesti főgondnok, nyugalmazott államtitkár, *Gömöri Károly*, *Perczel Ferencz* vezérigazgató, *Kozma*

Gyula igazgató, a Dávid Ferencz Egylet alelnöke, *Fózan* Miklós esperes és e sorok írója.

A pályaúdváron *Masznyik* Endre dr. theologiai igazgató és *Stromp* László theologiai tanár, mint az evangélikusok és *Jónás* János kereskedelmi igazgató, mint a reformátusok képviselője jelentek meg és kalauzoltak minket, megmutogatva Pozsony nevezetességeit.

Nagy volt Pozsony érdeklődése. Szép számú közönség töltötte meg zsúfolásig a nagy tornatermet. Rendes üléseiket a theologiai otthon disztermében szokták tartani, a hol nem egyszer hangzik el unitárius tárgyú dolog is, például a jövő ülésen *Jónás* János igazgató *Channing*-ről fog felolvasást tartani. A felolvasó ülést a theologia énekkara nyitotta meg. *Führwirth* Samu karnagy vezetése mellett énekeltek régi protestáns egyházi éneket. Azután *Masznyik* Endre dr. rövid beszédben emlékezett meg *Dávid* Ferenczről, a Dávid Ferencz egyletről, arról a feledhetetlen estéről, melyet a budapesti Dávid Ferencz egyletben töltött, s a mely ránk nézve is oly feledhetetlen, üdvözölte a budapesti Dávid Ferencz egylet nevében megjelenteket és köztük a felolvasót a „Dávid Ferencz egylet csillagát“ Perczelné Kozma Flórát. A felolvasást Perczelné Kozma Flóra tartotta. Meghatottsággal válaszolt *Masznyik* Endre dr. szavaira, megköszönve a szíves fogadást, felolvasásában pedig az összes protestáns nők elé tárta azt a nagy feladatot, mely a protestáns magyar nőkre hárul. Luther Márton hatalmas mondásával: „Itt állok, mást nem tehetek“ kifejezve látja az irányt, melyen haladni kell. A gondolatokban gazdag felolvasást nagy lelkesedéssel fogadta a közönség, percekig tartó tapsviharral fejezte ki őszinte köszönetét. (A felolvasást jövő számunk mellett adni fogjuk. Szerk.)

Saját költeményét olvasta fel Albert József tanár. Krausz tanár hegedű és Kubicsek tanár zongorajátéka következett. Nagy művészettel játszották Vienovszky „Legendá“-ját és Simon N. „Berceuse“ czimű dalát. Estvo közös vacsora volt.

Az estét lélekemelővé tették azok a tartalmas tósztok, melyek ott elhangzottak. A testvéresülni óhajtó három protestáns felekezet jobbjai keltek versenyre, hogy kifejezzék azt az örömet, melyet a ma történtek felett éreztek. A már ott együttérző két protestáns felekezet, az evangélikus és a református közé beállt harmadiknak az unitárius, hogy együtt legyenek mindazok, kik egy anyának gyermekei. Az atya mindannyiunkkal közös, az anya pedig a hárommal, mert mindannyiunk atyja az Isten, de e három anyja a szabad gondolkodás. Tósztot mondottak: dr. *Masznyik* Endre Perczelné Kozma Flórára, dr. Bedő Albert dr. *Masznyik* Endrére, *Jónás* János a testvéresülésre, Kozma

Gyula a protestáns testvérekre, dr. Dobrovics Mátyás a vendégekre, Józsa Miklós a protestantizmusra, Perjény Mihály dr. Bedő Albertre, Albert József a nőkre, Stromp László Hubertnéra és Forrainéra, mint a legtevékenyebb protestáns nőkre, Sziklai Ottó a magyar szellemre üritették poharaikat és Perczel Ferencz megköszönte azt a szíves fogadást, melyben nejét és a budapesti Dávid Ferencz-Egylet küldöttségét részesítették.

Feledhetetlen e nap, feledhetetlenné teszi az, a mit ott Pozsonyban láttunk, hallottunk és tapasztaltunk. Úgy érzem, hogy pozsonyi testvéreink is örömmel gondolnak e napra vissza, arról pedig meg vagyok győződve, hogy a budapesti Dávid Ferencz Egylet és az egész unitárius egyház örömmel fog visszaemlékezni e napra.

Hogy az unitárius egyház rokonszenvével találkozott, mutatja nemcsak az, hogy egész küldöttség ment Pozsonyba, hanem az, hogy főpapunk, Ferencz József püspök, a budapesti Dávid Ferencz-Egylet elnöke, Ürmössy Miklós osztálytanácsos, az unitárius theologia és a kolozsvári Dávid Ferencz-Egylet ifjusági köre meleghangu táviratokat küldöttek. E jóleső sorokra ép oly meleghangu válaszokat kaptak.

Ujvári László.

A pozsonyi nagy esemény megvilágítására még egy tudósítást kaptunk, melyből ide iktatjuk a következőket. „Meghatóan szíves vendéglátásban részesültünk. Ószinte szeretettel fogadtak. . . Egy óriási feldiszitett és valóságos szinpaddal ellátott tornateremben volt *zsufolva* a közönség Dr. Masznyik lépett az emelvényre és egy olyan tüntető üdvözlő beszédet tartott az óriási, különböző vallású közönség előtt, hogy bizony mindnyájunk szeméből kicsordult a könny. Dávid Ferenczet állította fel mint a reformacio legérdekesebb, legemberibb alakját, ki előtt az egész protestantizmusnak meg kell hajolnia. Bizony alig akartunk füleinknek hinni. Nagyon jó hatást tett a hallgató közönségre Perczelnénknek, nőapostolunknak felolvasása alapjául választott eme lutheri tétel: *itt állok, másként nem tehetek*. Az összes társadalmi kérdések tárgyalásánál erre tért vissza. Lelkesen fogadták, midőn kimondotta, hogy mindazok a reformatorok, emberbarátok, újítók és felfedezők, kik Luthert követve, minden körülmények között ugy „állottak“, a hogy lelkiismeretük szerint „másként nem tehetek“, dicső munkásai voltak a reformacio örökké tartó nagy munkájának. 7 után ért véget az estély.

Ezután következett egy igazán magasztos, álomszerű est. A felköszöntők gyönyörűek voltak. Masznyik párhuzamot vont

zsidó olvasó-egylet, amelyben unitárius tanár olvas fel és mint a budapesti Dávid Ferencz Egylet, amelyben Dr. Másznyik Endre pozsonyi ág. hitv. ev. theologiai tanár és igazgató és egy tudós rabbinus tartottak felolvasást. Mi barátjai vagyunk mindannak, ami a tudományt, a műveltséget előmozdítja, a felebaráti szeretetet munkálja: de úgy látjuk, hogy ezek az ölekezések valami feltűnést akarnak kelteni, valami fitogtatást árulnak el s az u. n. felekezeti álláspontoknak a színlelését egyfelől, megtagadását másfelől. Csak úgy odavetőleg írjuk ezeket, hogy ebben a kérdésben esetleg szóljanak az érdeklődők.“ (w.)

„Hadd szóljanak az érdeklődők!“ Azért közöltük ezt a cikket egész terjedelmében, mivel erős meggyőződésünk hogy a „Sárospataki Lapok“ a mióta fönnáll, mindig hűséges, kitartó és sokszor megtámadott védelmezője és zászlóvivője volt a nyílt és őszinte ssabdelvűségnek. Ezt — tudomásunk szerint — mindig úgy értelmezte, hogy az ellenkező fél véleményét türelemmel meg kell hallgatni, s a homályt és roszulértést el kell enyésztetni. Hisszük, hogy most is tisztázni akarja a fogalmakat. A S. L. és az érdeklődők tájékozására megemlítjük, hogy a felolvasás tárgyát az „Izraelita olvasó-társaság“ vezetősége jelölte meg, az író pedig csak azt tette — aminél kevesebbet nem is tehetett -- összegezte a rendelkezésre álló adatokat, amelyek őt is meglepték, mert a mi légkörünkben idegenek és szokatlanok voltak ez ideig, de nem lehetetlenek mostantól kezdve. A Dávid Ferencz Egylet már husz éve gyakorolja a különböző felekezetek összehozását és megszólaltatását. Nem jár egészen járatlan úton, mert a Protestans Egylet is ilyesmit kísérelt volt meg virágkorában. Ha a gyümölcserlelésig nem jutott el, nem a vezetőkön mult. Az idő rem volt elég alkalmas az ilyen fajta gyümölcs érlelésére. Most talán valamivel kedvezőbb. A kedves emlékü multak nevében, de meg a mostani intézők nevében is kijelentjük, hogy „sem feltűnést nem akarnak kelteni, sem fitogtatást nem cselekesznek.“ A jóhízeműséget ne vonjuk meg ettől a mozgalomtól. Ne terheljük színleléssel, se a felekezeti álláspont megtagadásával.

Példa okáért egy kis jelenetet leirunk úgy, a hogy szemünk előtt lejátászódott. Két család tagjai halálos ellenségeskedésben éltek hosszú időn s talán mióta egy községbe kerültek. A főpásztor meglátogatta mind a kettőt, s az egyiknek vendége lett. miután egyszerre és ez idő alatt nem lehetett mind a kétőnél. A község, sőt több, a vidék bámulatára a kérlelhetlen ellenségnek tartott másik fél megjelent a főpásztor házigazdájánál és együtt örvendezett vele és többi barátaival és ez az öröm nagyobb volt az elsőnél. Hát ebben a kísérletezésben is

csak arról van szó, vajjon nem volna-e lehetséges, hogy a felekezeti érzületet, felekezeti fölfogást és különbözést otthon hagyva, *felebaráti* érzelemmel és egy magasabb rendű cél érdekében együtt munkálkodjanak az ismeretek terjesztésén és a vallásos érzület tisztításán.

Mi is hát várva várjuk az érdeklődők elfogulatlan hozzászólását.

—

Luther művei magyar nyelven. Szegényes theologiai irodalmunkra nagy öröm vár. A közeli évek alatt meg fog gazdagodni a nagy reformator, Luther Márton műveinek, magyar kiadásával. Luther Márton volt a kezdet. Az ő erős akarata, nagy lelke, mélységes tudása, rendkívüli munkaereje ma is élő és ható tényező nemcsak a reformált lelkűek világában, hanem az egész kereszténységben, mert a katholicismus is mindig foglalkozik vele. Unitárius papjaink nemcsak a reformacio ünnepe körül, hanem valahányszor hatni és lelkesíteni akarnak, mindig nagy tisztelettel és kegyelettel emlegetik Luthert. Azt hisszük, valóságos ünnepi érzést fog teremteni mindenik papunk keblében az a tudat, hogy évi 6 koronával egy pár év alatt megszerezhetik maguknak Luther összes műveit. A mű első kötete f. évi október 31-re fog megjelenni. Hat kötetre van tervezve. Bejelentéseket elfogad dr. Masznyik Endre akad. igazgató Pórszonyban. Ő a nagy vállalat szerkesztője. Üdvözljük.

Házi Estélyünk márczius 5-én.

Nem mondjuk, hogy páratlan sikerü volt, de azt igen, hogy méltó régi szép híréhez. Gyönyörű közönség, kiváló jó kedv. Mindenki szíve szerint mulatott. A rendezőség mellett a védnöki diszes kar lekötelező szíveséggel végezte földadatát. Védnökeink közül Gr. Bethlen Gézáné, Ferencz Józsefné és Haller Rezsőné, Gotthárd Sándor gondnok, Klobucsár Győző altábornagy, Molnár Sándor, Székely Ferencz koronaügyész részint távol lakásuk, részint más akadály miatt nem lehettek jelen. Körünkben tiszteltük Pákey Lajosné, Weress Sándorné (Gyéres), Zsakó Istvánné, Fekete Gábor és Gál Jenő védnökeinket barátaikkal. A jelenvoltak szép névsorát a napilapok közölték, mi a felülfizetők diszes névsorát adjuk: Gr. Bethlen Gézáné 50 kor. Ferencz Józsefné 25 k. Haller Rezsőné 25 k. Pákey Lajosné 25 k. Veress Sándorné 50 k. Zsakó Istvánné 25 k. Csongvay Lajos 50 k. Fekete Gábor 40 k. Gál Jenő 40 k. Gotthárd Sándor 20 k. Klobuchár Győző 40 k. Molnár Sán-

dor 20 k. Dr. Székely Ferencz 20 k. Br. P. Horváth Kálmán 50 k. Br. Inczedy Adám 20 k. Hegedüs Sándor 15 k. Dr. Ferenczy Géza Nagyajta 10 k. Dr. Wettenstein József 10 k. Dr. Kiss Ernő 2 k. Benkő Mihály 2 k. Bedő Dániel 3 k. Dr. Engel Gáborné 5 k. Lászlóczky Samu 2 k. Keresztély Lajos 7 k. Székely Sándor 1 k. Dr. Iszlay Dezső 7 k. Kántor József 1 k. Dr. Tompa Kamil 4 k. Dr. Ferencz József 9 k. Magyar Mihály 10 k. Gyulay László 4 k. Hóry Béla 2 k. Holló Károly 1 k. Gyulay Árpád 6 k. Imreh József Nagyenyed 8 k. Förster Tivadar 2 k. Tauszik és Bogyó vendéglősök ajándéka 20 kor. Összes bevétel volt 1113 kor., kiadás 457 kor., 70 fillér s így a tiszta jövedelem 655 kor. 30 fill., melynek fele része 327 kor. 65 fillér a persely-alaphoz s másik fele a közalaphoz csatolt. Fogadják a felülfizetők a Választmány meleg köszönését.

A volt osztálytársak konviktusi alapja.

Lassan gyült ugyan, de mégis elértünk annyi eredményt, hogy az 1903/4 tanévben egy tanuló félkedvezményt élvezhetett az alap jövedelméből. Nagy dolog szegény ember fiának 100 korona segély, mert ha a másik felét nem fizetheti, ezért a segélyösszegért kap egészséges jó meleg ételt ebédre s kitünő buzakenyér Berde-czipót reggelre és estvére. Tehát a legszükségesebb biztosítva van.

És hogy válik lehetségessé egy ilyen áldásos segély? Ugy, ha a jószívű emberek összeteszik nélkülözhető filléreiket.

A volt osztálytársak alapja újabban gyarapodott:

Gál Jenő isk. felügy. gondnok úr adománya 150 korona, Takarékpénztári kamat 67 k 80 f., összesen 217 k 80 f. Ezzel az alap 2876 k 28 fill. készpénz és 100 kor. névértékű Erzsébet-hid részvény.

Gondoljuk meg tiszt. volt tanulóit az unitárius collegiumnak, hogy élhetésünk, tudásunk alapját ott vetettük meg. Boldogítsunk másokat. Ha mindenikünk adna csak 10 koronát, minden 200 biztosítná egy tanuló eltartását. Bizony magyar érdek, hazafias kötelesség!

Kolozsvár, 1904. márcz. 22.

Nagy Gyula,
pénztárnok.

Dr. Boros György,
titkár.

Teremtsünk perselyalapot a XX-ik év emlékére.

A sokféle testi-lelki szükség enyhítésére alapot akarunk teremteni és fogunk is, mert a jótékony sziv megnyilatkozik a kínálkozó alkalmas időben. Sokat nem kívánunk. Ha az Unitárius Közlönynek mindenik olvasója beküld *20 fillért a maga és családja tagjai részéről, oly alapunk lesz, a melyre azután építhetünk.*

Daniel Gábor egyházunk érdemes főgondnoka következő sorokat írja: A D. F. E. perselyébe mellékelek 10 koronát. Ez ugyan csekély összeg, de az én jövedelmemhez és ahhoz, hogy többfelől vagyok adakozásra erkölcsileg kötelezve, elég. Különbösen is azt tartom, hogy mindenki, ha csak anyagi erejéhez képest járul valamely közcélra, a több csekély összegű adakozás mégis együtt nagyra nőne, másfelől volna ennek nagy erkölcsi jelentősége, mert ez tanusítaná egy jótékony és nemes hivatásu egyesület iránti részvétet, a mely a D. F. E. iránt általánossá válhatna, *ha bár minden unitárius lélek után minden év husvétján egy fillér adományban nyilvánulna.*

Milyen szép gondolat s milyen egyszerű föltétel! Bocsássa szívéhez mindenki!

Az adakozók hatodik csoportja: 72 Geréb Ádám Kraszna 1 kor. 73. Damokos Árpád Tamási 20 fill. 74. Sárdi Lőrincz Kolozsvár 1 kor. 75. Ferencz Gyula, Gyalu 1 k 20 f. 76. Márcz. 6-án tartott felolvasásból 8 k. 77. Gyulay László Kolozsvár 2 k. 78. Házi estély jövedelméből 327 k. 65 f. 79. Id. Daniel Gábor Bpest 10 k. 80. Márcz. 14-iki választmányi gyűlés 2 k. 60 f. 81. Elekes Jánosné Kolozsvár 40 f. 82. Belcsák Kálmán 2 k. 83. Bertalan Juliánna Zimony 5 kor.

Jótékonyság és buzgóság.

Az udvarhelykörből írják: Ami az áldozatkészséget illeti, arról kimutatást minden évben szoktunk felküldeni. Elküldöttük vizsgálati jelentésünkkel most is. E kimutatás mondhatom fel-emelő s ez anyagi világban igen szép képét mutatja az emberi sziv áldozó erényének. De láttuk a vizsgálat rendjén is pár helyen, a mint újabb hullámszásban ontja az egyházát, vallását igazán szerető unitárius lélek az ő áldozatát.

Tapasztalaton alapuló meggyőződés, hogy az évi áldozatoknak összegyűjtése s nyilvánosságra hozatala mind több és több szivet teszen égő oltárra, melyből árad aztán szét itt is, ott is a szükség enyhítésére különböző czimen az újabb áldozat.

Udvarhelykörben az utóbbi években nagyban fokozódott az áldozatkészség, amire, a mint észleltem, nem kis befolyást gyakorolt a Közlönyben megjelent összesített kimutatás. A Közlöny minden faluban több példányban forog kézen s így sokan olvassák és vesznek buzditást belőle.*

Siremlék Boros Sándornak.

A Közlöny februári számában közölt adományok után a következő összegek folytak be: Sárosi József 5 k 60 f., Fazakas Lajos 4 k., Barabás István 5 k., Józán Miklós 5 k., Ferencz József püspök úr 10 k., Ács Ferencz 5 k., dr. Boros György 24 k., Ajtai Kovács Albert 5 k., Kerestély Mózes 3 k., dr. Mikó Imre 1 k., Kovács Kálmán 2 k., M. N. 40 f., Puskás Endre 60 f., Májay Dezső 2 k., Abrudbányay Géza 2 k., Csipkés Ödön 1 k., Uzoni Imre 1 k., Ujfalvy Károly 10 k.

Összesen .	86 k 60 f.
A két előbbi közlés összege .	309 k 26 f.
Összesen	395 k 86 f.

Fogadják az adományozók az intézet nevében hálás köszönetemet.

Kolozsvár, 2904. márczius 22.

Dr. Gál Kelemen, igazgató.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Uj tudor.** K r i z a Jánost, hasonló nevű néhai nagy püspökünk unokáját márcz. 26-án a jog- és államtudományok tudorává avatták a kolozsvári egyetemen. A derék ifju és a család iránt az ünnepélyen megnyilatkozott rokonszenves üdvöletet lapunk számos olvasójával együtt mi is kifejezzük.

— **Házasság.** Szegeden márcz. 20-án fényes unitárius esküvő volt. H a l m á g y i Lajos honvédfőhadnagy, Halmágyi Sándor ny. budapesti kir. táblabíró fia vette nőül Grassely László vaskereskedő leányát. A két család tagjai nagy számban voltak együtt. Az egyházi áldást a hódmezővásárhelyi unitárius lelkész, B a l á z s András nagyhatású szép beszédben adta az új párra. Az ifju szónok rövid idő alatt már a második nagy alföldi városhban szerzett tiszteletet és barátokat

az unitárius vallásnak. Az unitárius pap ingyen és nem a vallásváltoztatás, vagy reversalis árán osztja az áldást, de hiszszük, hogy a közös égi atya megadja, a mit kér.

— **Ajándékozás.** A kissolymosi unitárius egyházközség temploma szószékére id. Tamási József és neje egy piros bársonytakarót ajándékoztak 60 kor. értékben. Fogadják az egyházközség hálás köszönetét. Kissolymos, 1904. márczius 23. K o v á c s I m r e, unitárius lelkész.

— **Az első unitárius nőpap Angliában.** Amerikában az unitáriusoknál több nőpap van. Angliában eddig nem volt; de közelebbről a leicesteri gyülekezet nőt hívott meg papjának Petzold Gertrud M. A. (Master of Arts) kisasszony személyében, a ki juniushban végzi be a 3

* Ezt magunk is örömmel tapasztaltuk, de a sok másféle közlemény miatt megszakítottuk e rovatot. Ezután talán mindig adhatunk egy részt. — Szerk.

éves papi tanfolyamot Oxfordban, a Manchester Collegeban. A kisasszony a meghívást elfogadta és augusztusban megkezdi papi működését.

— **Házasság.** Egy angol lapból (Yorkshire Daily Observer) olvassuk azt az örvendetes hirt, hogy az 1901-ben Kolozsvárt járt angol kirándulóknak egyik derék tagja, Jones Ceredig, a jeles költő-pap, ki a kolozsvári szöszéken beszédet tartott volt s kit Toroczko oly nagyon elragadott, hogy minden évben ír levelet barátainak, házasságra lépett Lawrence Aspland Caroline kisasszonynyal, a gazdag és előkelő Lawrence-család tagjával Miss Lawrence unokahuga a Sir W. Lawrence-nek és Sir James Cl Lawrence-nek, kik London lordmayorjai voltak s kik közül az első hazánkat is meglátogatta Jones lelkész ur nagyon szerencsés választást tett, bradfordi hivei nagyon örvendenek, hogy ily derék és áldozatkész papnét nyertek. Üdvözljük a távolból a kedves új párt!

— **Kidében** a papi telken tett újabb építésekre és javításokhoz hozzájárultak: Biró András gn. 18 kor., Biró Ferenc és Sinkó Józsefné 10 kor., Biró Simon 10 kor., Biró Zsiga és Gergely 10 kor., Fülöp Mózés 14 kor., Fülöp Mózésné 8 kor., Nagy Amália Biró Sámuelné 6 kor., Kárpáthy Károly körjegyző 10 kor., Barra Mózés haszonbérlet 20 kor., Kádár József 3 kor., Székely Sándor 1 kor., Balló Lajos 2 kor. 40 fill., Érsek Samu 40 fill., Sárközi Márton 50 fill., Csákány József 4 kor.

A kegyes adakozók fogadják e helyen is egyházam nevében hálás köszönetem. Fülöp Mózés, lelkész.

— **Martonosi egyházközségünk** hatósági intézkedés következtében kénytelen volt e tavaszon lebontani dűledező templomát. Ujat kellene építnie. A terv szerint 20.000 koronára van szükség. A jóra való székelyek készséggel áldoznak anyagot, munkát s pénzt is, de a pénz bizony nem elég. Ime egy újabb alkalom az áldozásra! Különösen Martonos szülőiteit szeretnők arra lelkesíteni, hogy vegyék szívrokre az egyházközség árvaságát és siessen segíteni mindenk.

— **A „Martonosi D. F. Egylet“** újra-építendő temploma javára f. hó 12-én sikerült estélyt rendezett, melynek tisztja jövedelme 85 kor. 86 fillér. Felülfizettek: Gáspár Tamás (Nagy-Almás) 10 kor., Katona Ferenc 2 kor., Lőrincz Rebeka 2 kor., Gáspár János 1 kor., Trucz Alajos 1 kor., Pálffy Mihály (Gagy) 1 kor., Simon Ilona 1 kor., Simon Zsuzsanna 1 kor., özv. Gábor Albertné 1 kor., özv. Gáspár Andrásné 1 kor., Fazakas Ferenczné (Kis-Medesér) 1 kor., Jánosi Sándorné 1 kor., Sándor Zsigmond (Tordátfalva) 1 kor., Vári Mózés 1 kor., özv. Agh Józsefné (Tordátfalva) 40 fill., Datki József 25 fill., Jánosi Anna 25 fill. Galter János műépítész ur (Székely-Udvarhely) a templom javára 60 koronát ajánlkozott. Szolgáljanak e nemes adományok buzdításul a további adakozásra. Ez adományokért fogadják a nemes szívű adakozók leghálásabb köszönetemet. Katona Ferenc, unitárius lelkész.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Perczel Ferencznének Pozsonyban az ev. theol. akadémián tartott fölolvásása alkalmából Kolozsvárról az ifjusági kö. ök örömlüknek és lelkesedésüknek egy-egy táviratban adtak kifejezést márcz. 20-án, a felolvasás napján. A D. F. E. ifjusági köre Perczelnéhez a következő üdvözlőt küldötte: „A kolozsvári D. F. E. ifjusági köre őszintén lelkesedik a vallásfelekezetek testvéries érintkezése miatt s Nagyságodat és nagyérdemű vendéglátóit hódolattal üdvözlöi.“ Válasz is érkezett:

„Szives üdvözlötükért hálás köszönet és meleg baráti készszerítés. Rendezőség“. A papnövédek önképzőköre dr. Masznyik Endre igazgatót üdvözlötte a következő szavakkal: „Szentábrahám méltóságát, nőapostolunk barátait szívöböl üdvözli az unitárius papnövédek egyesülete“. Válaszul kapta: „Nőapostoluk köztünk időzése alkalmából küldött szives táviratokat megköszönve, üdvözljük önökben Szentábrahám szellemörököseit. A pozsonyi protestáns testvérek“. Ifjuságunk-

nak mindkét csoportja szép és hozzáértő jelét adta ezekkel a közérdekű mozgalmak iránt való érdeklődésének.

A budapesti Dávid Ferencz-Egyesület idei utolsó felolvasó ülése április 23-án este 6 órakor lesz a Koháry-utcai unitárius templomban. Felolvasást tart Józsan Miklós esperes „Emerson“-ról és Ujváry László a „Jézusi eszméről“.

A Dávid Ferencz-Egylet új tagjai. A f. egyleti év kezdete óta 108 új tag lépett be a DFE-be. Ezek között nő: 19. Elég szép szám, de miután az elhunytak száma is állandóan gyarapodik, a kitűzött 2000-től még jó távolban állunk. A gyors haladás csak azon mulik, hogy a meglévő t. tagok nem teljesítik azon egyszerű kötelességüket, hogy szerezzenek maguk mellé még egy tagot. Különösen kedves nőink tehetnének sokat! A husvétii ünnepen támadjon föl bennünk a buzgóság lelke!

Az Unitárius Közlöny 1—3. számai bármelyikéből szolgálhatunk mutatóvényszámmal, új előfizetőknek teljes példányul.

A Theologiai Szaklap (Pozsony, ára 6 kor.) márcziusi száma dr. Masznyik Endrétől Szentábrahámi Mihály theológiájának tüzetes tanulmányát kezdi közzélni. Fölhívjuk rá a figyelmet addig is, mig tüzetesen méltányolhatnók.

Az egylet pénztárába f. é. február 25-től márczius 21-ig rendes tagsági díjat fizettek: Geréb Ádám Kraszna 904-re, Székely Miklós Torda 904-re, Boros József Brassó 904-re, Pap Gergely Szudvarhely 903-ra, Szigethy Miklós, Sárdi Lőrincz Kolozsvár 904-re, Ehrenwerth Ignáczné Nszeben 902—903-ra, Csép János Torockó 99—903-ra, Keresztély Mózses Kolozsvár 903-ra, Fazakas Péter Kolozsvár, Csiki Bálint Bukarest, Bedő Dániel Kolozsvár, Bedő Gyuláné Brassó 903-ra, özv. Tóth Károlyné Nagyszeben, Gyulay László Kolozsvár, Sz Kovách Béla Debreczen, Binecz Sándor M.-Macskás 904-re. Gesegi Sámuelné Torda 903-ra, Máté Pál Csanádpalota 904-re, Pap Zsigmond ifj. Benczéd 901—902-re, Úrmössy Tivadarné Kolozsvár 900—904-re, Borbély János ifj. Marosujvár 901-re.

Előfizetési díjat fizettek: Ifj. Földes János tanuló Kolozsvár, Bene László Budapest, özv. Sándor Istvánné Nagyenyed, Damokos Árpád Tamási, Simon Péter Tóvis, Sikó Géza Medgyes, György Vilmos Temesvár 904-re, Ferencz Gyula Gyalu 903—904-re, Adámossy Antal Orsova 903—904-re, özv. Koncz Györgyné N.-Borosnyó 902-re, özv. Földesy Sándorné Dés 904-re.

Az aranyos-tordaköri fiók-egylet pénztárába fizettek: Solymosi Iza Torda, Balázsi Ferenczné Torda 903-ra, Varga Dénes, Unitár. gymn., Unitár egyházközség Torda 904-re.

Az udvarhelyköri fiók-egylet pénztárába fizettek: Mátyás János Muzsna, Mátyás Jánosné, Szathmári Lajos Muzsna, Unitár. egyházközség. Szathmári Miklós, Kiss Jakab. Kiss Jakabné, Sándor Gergely, Bíró Károlyné Derzs, Unitár. egyházközség, Egyed Ferenczné, Bencze Dénes, Bencze Dénesné, Sándor Apollónia Homoród-Szent-Pál, Unitár. egyházközség, Gál József, Kiss András Recsenyéd, Unitár. egyházközség, Dombi János, Györfi István H.-Sz.-Márton, Kádár Lajos, Nagy Sándor Gyepes, Deák Lajos, Barabás András, dr. Egyed Balázs Sz.-Udvarhely, Unitár. egyházközség, Vári Albert, Imreh Ferencz, Vida Sándor, Sándor Mózses Kénos, Vida Géza, Vida Gézané, Pálfi Ferencz Lóköd, Unitár. egyházközség, Sándor Gergely, Sándor Gergelyné, Kiss Mózses, özv. Gergely Mózsesné Abásfalva, Deák Ferencz. Gergely Dénes, Lőrinczi Béla, Gergely Lajos, Bencze Pál H.-Keményfalva, Unitár. egyházközség, ifj. Gedő Zsigmond, Bedő József, Péter Sándor, Péter Sándorné, Máthé Lajos, Máthé Lajosné, Csiki Mózses, özv. Cseke Péterné, Csoma József Városfalva, Unitár. egyházközség, Kiss György, Úrmösi Károly, Úrmösi Károlyné, Darkó Eszter H.-Jánosfalva, Vas István, Nagy Gyula H.-Szentpéter, Tibáld József, Tibáld Józsefné, Benedek András, Deák Mózses H.-Ujfalva, Péter József Zsombor, Unitár. egyházközség, Demeter Dénes, Demeter Dénesné, Olvasókör, Kelemen Lajos H.-Karácsonyfalva, Péterfi Áron, Péterfi